

TAŞLIK EROZYONUNUN PRATİK YÖNETİMİ

*John T. Brake, Ph.D., PAS
William Neal Reynolds Distinguished Professor of
Poultry Science, Physiology, and Nutrition
Department of Poultry Science
North Carolina State University, Raleigh, NC 27695-7608 USA*

Taşlık erozyonu, proventrikülüs tarafından Karaciğer ve pankreasta oluşturulan tampon miktarına bağlı olarak fazla asit oluşmasında meydana gelir. Pankreasın birincil tamponu bikarbonattır ve karaciğerin birincil tamponu safradır, safra kesesinde saklanır ve oradan salgılanır. Safra daha önemli olanıdır ve taşığa iç dokusunu ve sağlıklı, normal yeşil rengini sağlar. Normal Mide-bağırsak fonksiyonları sırasında taşlık öğütme hareketi ile safranin duodenumdan taşığa akmasını sağlar, buna ters peristaltik hareket denir. Bu tavuklara has bir harekettir. Proventrikülüsten gelen asit ve temel safra fonksiyonlarının bileşiminin normal olarak çalışması optimal enzimatik ve fiziksel yem sindirimini teşvik eder.

Taşlık erozyonu bu iki önemli sindirim bileşeninin dengesinin bozulması sonucu oluşur. Bu proventrikülitis yüzünden fazla asit salgılanması sonucu veya karaciğerin bir bozukluğu sonucu safra üretiminin azalması sonucu olabilir. Proventrikülitis Gumboro gibi hastalıklar yüzünden veya yönetim hatası ile çok küçük parçalı yem verilmesi yüzünden oluşabilir. Karaciğer fonksiyon bozukluğu bazı hastalıklar veya miktoksinler sebebiyle oluşabilir. Küçük parçalı yem ile beslenme aynı zamanda taşığın tam gelişmemesine sebep olur bu da ters peristaltik hareketini tam yapamamasına yol açar. Çoğu zaman taşığa yeterli miktarda safra gitmez. Bu problem her yaşta meydana gelebilir, hatta safra ve bikarbonat salgılanması normal düzeyde olsa bile. Ama genelde taşlık erozyonu erken kuluçka döneminde olur, safra üretimi henüz maksimum düzeye ulaşmamışken. Taşlık erozyonu normalde küçük civcivlerde görülür. Çünkü geç inkübasyon sırasında proventrikülüsten asit salgılanır çünkü embriyo yumurta albuminini tüketip sindirir ama henüz safra salgılanmaz. Erken yumurtadan çıkan civcivlerde bu sorun yaşanır. Bu sorunun şiddetli görülmesinin bir sebebi de yönetim ve inkübasyon hataları sonucu bütün yumurtalardan aynı anda çıkış olmaması yüzündendir. Bu sorun civciv normal yem tüketmeye başladığı anda taşığın çalışması sonucu buraya safra gelmesi ile yavaş yavaş kaybolur.

Gastrik asit ve bağırsak bazlarının dengesizliği sonucunda da taşlık erozyonu görülebilir ve enterit gibi sindirim problemlerini de beraberinde getirir. Uzun vadeli tedavi bu sebeplerin ortadan kaldırılmasına yönelik olması gerekirken kısa vadeli tedaviler ise bu asit baz dengesinin, safra üretiminin ayarlanması ile tekrar dengelenmesini sağlamak olmalıdır.

Safra üretimi Asit üretimine göre uygun bir doz ile verilecek, Bedgen 40 adı altında satılan, Enginar yaprağının (*Cynara scolymus L*) özütü ile sağlanabilir. Çoğu durumda içme suyuna 1 ml / 3 Lt dozu taşlık erozyonu gibi sindirim yetersizliklerini ve civcivlerdeki verim yetersizliklerini bertaraf etmek için yeterli bulunmuştur. Buna artı olarak sağlanan fayda hayvanlara hayvansal içerikli yem maddeleri verilirken görülür. Bu yemlerin sindirimi safradaki metalo-enzimlerinin varlığı sayesinde gerçekleştirilir. Her zaman iyi bir gözlem en verimli sonuçlara ulaştırır.